

Оксана Полінкевич,
завідувач кафедри економіки,
безпеки та інноваційної діяльності підприємства,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки;
E-mail: Kravomp@gmail.com
Віктор Лещук,
директор Луцької філії,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: Kravomp@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-36-41>

Оцінювання персоналу машинобудівних корпорацій України та Польщі

Розглянуто частку штатних працівників, зайнятих у машинобудуванні, в обліковій чисельності працівників промисловості в Україні та Польщі. Відзначено подібні тенденції щодо кількості зайнятих штатних працівників в Україні й Польщі. Оцінено використання фонду робочого часу в машинобудуванні України у 2014–2016 рр.

Ключові слова: облікова чисельність, корпорація, бізнес, оцінювання, фонд робочого часу.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ефективне функціонування підприємства залежить від ступеня розвитку його персоналу. Швидке оновлення теоретичних знань, умінь та практичних навичок сприяє підвищенню фахового рівня своїх працівників, що є одним із найважливіших факторів забезпечення його конкурентоспроможності на ринку, оновлення й зростання обсягів виробництва товарів чи надання послуг. Відповідно до цього назріла потреба оцінювання зайнятих штатних працівників в Україні та Польщі у 2014–2016 рр. у машинобудуванні.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Діяльність машинобудування вивчали такі науковці, як Я. Кудря, Т. Жуковська, Р. Скриньковський, Н. Карачина, В. Захарченко, А. Золотарьов, О. Хмелевський, І. Макаренко та ін. Дослідження машинобудування окремих регіонів проводили такі дослідники, як Н. Гавкалова, М. Кизим, Л. Піддубна Вони зауважили про складний стан у машинобудуванні, розробили заходи щодо подолання негативних наслідків на машинобудівних підприємствах.

С. О. Тимченко зазначила, що машинобудівним підприємствам потрібно розглядати витрати на розвиток персоналу як довгострокову інвестицію в людський капітал, витрати на підвищення безпеки праці – як довгостроковий мотиватор, формування керівників нової формації та мотивацію працівників на саморозвиток – як запоруку інноваційного розвитку, а не додатковий управлінський ризик, проактивну позицію на ринку – як економічну необхідність. У зв'язку з цим вона пропонує розробити ефективні механізми управління машинобудівним підприємством згідно із сучасними концепціями управління бізнес-процесами, орієнтованими на залучення висококваліфікованого та вмотивованого персоналу до виконання ключових функцій [8].

Н. П. Ткачова проаналізувала діяльність машинобудування України; визначила тенденції розвитку машинобудування; виявила проблеми, із якими стикаються машинобудівні підприємства, що вповільнюють їх розвиток, та окреслила можливі перспективи розвитку машинобудування країни [9].

У працях зазначених вище науковців не визначено витрат на персонал, не проведено порівняння окремих показників щодо персоналу в Україні й Польщі. Проте незважаючи на активізацію наукових пошуків за цією проблематикою, в Україні й до сьогодні відсутні системні дослідження з комплексного розв'язання проблеми оцінювання персоналу машинобудівних корпорацій України.

Мета та завдання статті. Мета роботи – оцінювання чисельності та витрат на персонал машинобудівних корпорацій України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Машинобудівний сектор – важливий та невід'ємний складник економіки України. Ефективність функціонування підприємств машинобудування значною мірою визначає виробничий потенціал країни, оскільки є системоутворювальним сектором вітчизняної економіки. На сучасному етапі спостерігаємо низку негативних процесів у діяльності підприємств, а саме: частка продукції машинобудування в загальному обсязі виробленої промислової продукції зменшилася з 12,41 % у 2011 р. до 6,5 % у 2015 р. та 6,1 % у 2016 р.; збільшення значення індексу виробництва продукції машинобудування до 102,5 % у 2016 р, 85,9 % у 2015 р. із 79,4 % у 2014 р. пояснюється збільшенням обсягу виробництва автотранспортних засобів, що викликано підвищенням попиту на продукцію для потреб військового комплексу країни. Визначимо частку штатних працівників, зайнятих у машинобудуванні, в обліковій чисельності працівників промисловості (табл. 1).

Таблиця 1

Облікова кількість штатних працівників, які працюють у машинобудуванні України й Польщі, на 31 грудня у 2014–2016 рр., тис. осіб [4; 5; 6; 10]

Показник	Облікова кількість штатних працівників, тис. осіб					Частка штатних працівників, зайнятих у машинобудуванні, в обліковій чисельності працівників промисловості, %				
	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна
	2014		2015		2016	2014		2015		2016
Промисловість	2288,4	2891,5	2053,0	2926,6	1990,7	100	100	100	100	100
Машинобудування, крім ремонту й монтажу машин та устаткування	388,2	490	346,2	499,7	340,3	16,96	16,95	16,86	17,07	17,09
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	33,5	57,9	30,5	58,3	33,3	1,46	2	1,49	1,99	1,67
Виробництво електричного устаткування	58,1	97,5	51,9	99,2	49,1	2,54	3,4	2,53	3,4	2,47
Виробництво машин й устаткування, не віднесених до інших угруповань	136,5	123,2	120,3	126,4	117,7	5,96	4,3	5,86	4,3	5,91
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	160,1	211,4	143,5	215,8	140,2	7,00	7,3	6,99	5,9	7,04

Отже, машинобудування України займає 16,96 % у 2014 р. в промисловості, у 2015 р. – 16,86 %, у 2016 р. – 17,09 %. У Польщі частка машинобудування в промисловості у 2014 р. складає 16,95 та 17,07 % – у 2015-му. Частка виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції в промисловості України складає у 2014 р. 1,46 %, у 2015-му – 1,49 %, у 2016 р. – 1,67 %. У Польщі частка у 2014 р. дорівнює 2 і 1,99 % – у 2015-му. Питома вага виробництва електричного устаткування в промисловості України у 2014 р. складає 2,54 %, у 2015 – 2,53 %, у 2016-му – 2,47 %. У Польщі у 2014 р. частка дорівнює 3,4 і 3,4 % – у 2015 р. Частка виробництва машин й устаткування, не віднесених до інших угруповань у промисловості України складає у 2014 р. 5,96 %, у 2015 – 5,86 %, у 2016 р. – 5,91 %. У Польщі частка у 2014 р. дорівнює 4,3 % та 4,3 % – у 2015-му. Питома вага виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів й інших транспортних засобів у промисловості України у 2014 р. складає 7 %, у 2015-му – 6,99 %, у 2016 р. – 7,04 %. У Польщі у 2014 р частка дорівнює 7,3 і 5,9 % – у 2015 р. Отже, кількість штатних працівників у машинобудуванні України й Польщі є подібною.

Оцінимо використання фонду робочого часу в машинобудуванні України у 2014–2016 рр. (табл. 2).

На підставі даних табл. 2 можемо зробити висновок, що в промисловості відпрацьовано фонду робочого часу у 2014 р. 82,7 %, тоді як у машинобудуванні – 77 %, невідпрацьований фонд робочого часу з причин щорічних відпусток складає 7,1 %, через тимчасову непрацездатність – 2,3 %. У 2014 р. цей показник складає, відповідно, 82,8 %, тоді як у машинобудуванні – 77,45 %, невідпрацьований фонд робочого часу внаслідок щорічних відпусток складає 7,4 %, через тимчасову непрацездатність – 2,4 %. У 2016 р. у промисловості відпрацьовано фонду робочого часу складає 84 %, тоді як у машинобудуванні – 80,2 %, невідпрацьований фонд робочого часу у зв'язку з відпусткою без збереження заробітної плати складає 0,5 %, через переведення на неповний робочий день – 5,6 %.

Використання фонду робочого часу в машинобудуванні України, % до табельного фонду робочого часу у 2014–2016 рр.

Показник	Промисловість	Машинобудування, крім ремонту й монтажу машин та устаткування*	Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	Виробництво електричного устаткування	Виробництво машин й устаткування, не віднесених до інших угруповань	Виробництво автотранспортних засобів, причепів та інших транспортних засобів
2014						
Відпрацьовано фонду робочого часу, % до табельного фонду	82,7	77,0	79,6	75,4	79,7	73,2
Невідпрацьовано з причин щорічних відпусток, %	7,9	7,1	6,9	7,1	7	7,3
Невідпрацьовано з причин тимчасової непрацездатності, %	2,4	2,3	2,3	2,1	2,4	2,4
2015						
Відпрацьовано фонду робочого часу, % до табельного фонду	82,8	77,45	80,4	74,3	80,8	74,3
Невідпрацьовано з причин щорічних відпусток, %	7,8	7,4	8,6	7	6,9	7,1
Невідпрацьовано з причин тимчасової непрацездатності, %	2,4	2,4	2,7	2	2,4	2,5
2016						
Відпрацьовано фонду робочого часу, % до табельного фонду*	84	80,2	82,6	76,5	81,9	79,8
Невідпрацьовано з причин відпустки без збереження заробітної плати (на період припинення виконання робіт), %	0,5	0,5	0,4	0,3	0,6	0,8
Невідпрацьовано з причин переведення на неповний робочий день (тиждень), %	1,9	5,6	4,6	8,7	3,9	5,2

Примітка. * Визначено на підставі середніх значень.

Складено автором [4; 5; 6].

Оцінимо витрати на персонал у машинобудуванні України у 2013–2016 рр. (табл. 3). Для цього використаємо три показники: витрати на персонал, які поділяються на витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи. Для аналізу обрано чотири періоди 2013–2016 рр., у які схарактеризовано промисловість, машинобудування загалом, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, електричного устаткування, машин й устаткування, не віднесених до інших угруповань, автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів.

Показники витрат на персонал у машинобудуванні України у 2013–2016 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016/2013, %
Промисловість					
Витрати на персонал, млн грн, у т.ч.:	178977,8	160557,6	171447,5	184507	3,09
Витрати на оплату праці, млн грн	129671,8	116887,6	127635,2	151927,4	17,16
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	49306	43670	43812,3	32579,6	-33,92
Машинобудування					
Витрати на персонал, млн грн	25459,7	23098,9	24670,8	27494,5	7,99
Витрати на оплату праці, млн грн	18585	16858,3	18507,5	22572	21,45
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	6874,7	6240,6	6163,3	4922,5	-28,40
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції					
Витрати на персонал, млн грн	2057,7	1908,7	2138,6	3096,8	50,50
Витрати на оплату праці, млн грн	1537,2	1403,9	1622,3	2524,7	64,24
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	520,5	504,8	516,3	572,1	9,91
Виробництво електричного устаткування					
Витрати на персонал, млн грн	3653,7	3440,7	3402,8	3686,5	0,90
Витрати на оплату праці, млн грн	2682,4	2529,2	2564,7	3034,4	13,12
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	971,3	911,5	838,1	652,1	-32,86
Виробництво машин й устаткування, не віднесених до інших угруповань					
Витрати на персонал, млн грн	9227,2	8626	9128,4	9676,9	4,87
Витрати на оплату праці, млн грн	6705	6278,8	6773,2	7957,8	18,68
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	2522,2	2347,2	2355,2	1719,1	-31,84
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів					
Витрати на персонал, млн грн	10521,1	9123,5	10001	11034,3	4,88
Витрати на оплату праці, млн грн	7660,4	6646,4	7547,3	9055,1	18,21
Відрахування на соціальні заходи, млн грн	2860,7	2477,1	2453,7	1979,2	-30,81

Складено за даними [4; 5; 6].

Із таблиці простежуємо тенденцію до зростання витрат на персонал по промисловості та машинобудуванню загалом, у виробництві комп'ютерів, електронної й оптичної продукції, електричного устаткування, машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань, автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у машинобудуванні зайнята значна кількість працівників зі значною часткою високоосвічених фахівців. Показники кількості штатних працівників, котрі працюють у машинобудуванні в Україні та Польщі, мають схожі показники. У машинобудуванні України відпрацьований фонд робочого часу нижчий за показник у промисловості. Простежуємо тенденцію до зростання витрат на персонал по промисловості та машинобудуванню загалом.

Джерела та література

1. Барташевська Ю. М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1 (8). С. 19–25.
2. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності в Україні. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp1215_u.htm.
3. Полінкевич О. М. Проблеми розвитку корпоративного управління в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 5(179). С. 191–197.
4. Праця України у 2014 році: стат. зб./Держ. служба статистики України. Київ: ТОВ Вид-во «Консультант», 2015. 281 с.
5. Праця України у 2015 році: стат. зб./Держ. служба статистики України. Київ: ТОВ Вид-во «Консультант», 2016. 301 с.
6. Праця України у 2016 році: стат. зб./Держ. служба статистики України. Київ: ТОВ Вид-во «Август Трейд», 2017. 229 с.

7. Статистичний щорічник України за 2016 рік/за ред. І. Є. Вернера. Київ: ДССУ, 2017. 611 с.
8. Тимченко С. О. Сучасний стан розвитку персоналу на машинобудівних підприємствах України. *Економічний вісник Донбасу*. 2014. № 1 (35). С. 198–203.
9. Ткачова Н. П. Машинобудування України: сучасний стан та перспективи розвитку конкурентних переваг URL:<http://bit.ly/2rSZ0F3>.
10. Rocznik statystyczny przemysłu 2016. URL:<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-przemyslu-2016,5,10.html>.

References

1. Bartashevska, Iu. M. (2010). Rozvytok mashynobuduvannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [The development of the machine building industry in Ukraine: state, problems, perspectives]. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku – European vector of economic development*, 1 (8), 19–25 [in Ukrainian].
2. Obsiah realizovanoi promyslovoi produktsii za vydamy diialnosti v Ukraini [Volume of sold industrial products by types of activity in Ukraine]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp1215_u.htm [in Ukrainian].
3. Polinkevych, O. M. (2016). Problemy rozvytku korporatyvnoho upravlinnia v Ukraini [Problems of Corporate Governance Development in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 5(179), 191–197 [in Ukrainian].
4. Pratsia Ukrainy u 2014 rotsi: statystychny zbirnyk [Labor of Ukraine in 2014: statistical collection]. Kyiv: Konsultant [in Ukrainian].
5. Pratsia Ukrainy u 2015 rotsi: statystychny zbirnyk [Labor of Ukraine in 2015: statistical collection]. Kyiv: Konsultant [in Ukrainian].
6. Pratsia Ukrainy u 2016 rotsi: statystychny zbirnyk [Labor of Ukraine in 2016: statistical collection]. Kyiv: Avhust Treid [in Ukrainian].
7. Verner, I. Ie. (Eds). (2017). Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2016]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
8. Tymchenko, S. O. (2014). Suchasnyi stan rozvytku personalu na mashynobudivnykh pidpriemstvakh Ukrainy [The current state of personnel development at the machine-building enterprises of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin Donbass*, 1 (35), 198–203 [in Ukrainian].
9. Tkachova N. P. Mashynobuduvannya Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku konkurentnykh perevah [Machine-building in Ukraine: the current state and prospects of development of competitive advantages]. Retrieved from <http://bit.ly/2rSZ0F3> [in Ukrainian].
10. Rocznik statystyczny przemysłu 2016 [Statistical yearbook of industry – Poland]. Retrieved from <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-przemyslu-2016,5,10.html> [in Poland].

Оксана Полинкевич, Виктор Лещук. Оценка персонала машиностроительных корпораций Украины и Польши. Эффективное функционирование предприятия зависит от степени развития его персонала. Быстрое обновление теоретических знаний, умений и практических навыков способствует повышению профессионального уровня своих работников, что является одним из важнейших факторов обеспечения его конкурентоспособности на рынке, обновления и роста объемов производства товаров или оказания услуг.

Целью работы является оценка численности и расходов на персонал машиностроительных корпораций Украины.

Машиностроительный сектор является важным и неотъемлемым компонентом экономики Украины. Эффективность функционирования предприятий машиностроения в значительной мере определяет производственный потенциал страны, поскольку является системообразующим сектором отечественной экономики.

Машиностроение Украины занимает 16,96 % в 2014 г. в промышленности, в 2015 г. – 16,86 %, в 2016 г. – 17,09 %. В Польше доля машиностроения в промышленности в 2014 г. составляет 16,95 % в 2014 г. и 17,07 % – в 2015 г. Количество штатных работников в машиностроении Украины и Польши аналогична.

Таким образом, в машиностроении занято значительное количество работников со значительной долей высокообразованных специалистов. Показатели количества штатных работников, работающих в машиностроении, в Украине и Польше имеют схожие показатели. В машиностроении Украины отработанный фонд рабочего времени является ниже показателя в промышленности. Прослеживается тенденция к росту расходов на персонал по промышленности и машиностроению в целом.

Ключевые слова: списочная численность, корпорация, бизнес, оценка, фонд рабочего времени.

Oksana Polinkevych, Victor Leshchuk. Assessment of Personnel of Machine-Building Corporations of Ukraine and Poland. The effective functioning of an enterprise depends on the extent of its staff development. Rapid updating of theoretical knowledge, skills and practical skills contributes to raising the professional level of its employees, which is one of the most important factors in ensuring its competitiveness in the market, updating and increasing the volume of production of goods or providing services.

The purpose of the work is to estimate the number and cost of personnel of machine-building corporations in Ukraine.

The machine-building sector is an important and integral component of the Ukrainian economy. The effectiveness of the functioning of the mechanical engineering enterprises largely determines the production potential of the country, as it is a system-forming sector of the domestic economy.

The machine building industry of Ukraine occupies 16,96 % in 2014 in industry, in 2015 it is 16,86 %, in 2016 it will be 17,09 %. In Poland, the share of machine building in industry in 2014 is 16,95 % in 2014 and 17,07 % in 2015. The number of full-time employees working in the machine-building industry in Ukraine and Poland is similar.

Thus, a considerable number of workers with a significant share of highly educated specialists are employed in machine building. Indicators of the number of staff employed in engineering in Ukraine and Poland have similar indicators. In Ukraine's machine-building industry, the spent working time fund is lower than in industry. There is a tendency to increase the cost of personnel for industry and machine building in general.

Key words: accounting number, corporation, business, evaluation, fund of working time.

Стаття надійшла в редакцію 16.12.2017 р.

УДК 339.924

Надія Кривенко,

старший науковий співробітник відділу економіки
аграрного виробництва та міжнародної інтеграції,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
E-mail: kryvenn@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-41-48>

Розвиток міжнародної економічної інтеграції

Проаналізовано розвиток міжнародної економічної інтеграції (МЕІ) з урахуванням об'єднання ринків країн протягом кількох століть на різних континентах. Виявлено позитивні наслідки перших окремих торговельно-економічних об'єднань та їх вплив на подальший розвиток інтеграційних процесів. Підтверджено поглиблення МЕІ. Аналіз хвиль інтеграції ХХ ст. засвідчує зростання кількості угруповань, причому й між країнами різного рівня економічного розвитку, розширення кола питань, які охоплюють угоди, збільшення двосторонніх угод про вільну торгівлю, зокрема між державами різних регіонів та ін. Розглянено особливості преференційних правил і доцільність їх застосування. Обґрунтовано значний вплив МЕІ та необхідність урахування активізації інтеграції великих країн, які розвиваються, зокрема їх вихід на ринки інших країн.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, розвиток, тенденції, регіональна торговельна угода, інтеграційне угруповання.

Постановка наукової проблеми та її значення. Протягом останніх десятиліть спостерігаємо значний розвиток МЕІ, яка охоплює практично всі країни, котрі одночасно можуть бути членами кількох угруповань. Створюються торговельно-економічні об'єднання, для яких уже на початкових етапах характерна не лише лібералізація торгівлі, вплив МЕІ збільшується. Хоча кількість інтеграційних угруповань нараховує сотні й продовжує зростати, далеко не всі досягли високого рівня розвитку, що підтверджує вагоме значення вивчення МЕІ, зокрема для їх ефективного розвитку.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання розвитку МЕІ досліджено в працях А.Поручника, А.Спартака, В.Шерова-Ігнатєва, Д.Лук'яненка, К.Мурадова, О.Булатової, Ю.Шишкова, Я.Столярчук, та ін. У них розглянуто питання розвитку й міжнародно-правового регулювання МЕІ, регіональних торговельних угод та ін., що підтверджує доцільність продовження досліджень з урахуванням подальших змін.

Мета й завдання статті – дослідити розвиток МЕІ й виявити особливості, характерні для конкретних періодів, зокрема останніх десятиліть.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зростання кількості та розширення інтеграційних угруповань стимулювали нові країни до участі в МЕІ. До речі А.Спартак зазначає: «По фактическому охвату стран и регионов, отраслей и секторов хозяйства, глубине влияния на взаимодействующие экономики региональная экономическая интеграция сама стала глобальным явлением. Она оказывает системное влияние на ход глобализации и справедливо